

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет біології, географії та екології
Кафедра біології людини та імунології

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я» У
8 КЛАСІ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 212 М групи

Спеціальності: 014 Середня освіта

Спеціалізація 014.05 Біологія та здоров'я людини

Освітньо-професійної програми

«Середня освіта (біологія та здоров'я людини)»

Пожарова Ольга

Керівник к.б.н., доцент Головченко І.В.

Рецензент вчитель біології, спеціаліст вищої
категорії, учитель-методист Херсонської

багатопрофільної гімназії №20 імені Бориса
Лавреньова Херсонської міської ради

Грянко Ірина Анатоліївна

Херсон – 2021 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.....	8
1.1. Основні дидактичні поняття дистанційного навчання.....	8
1.2. Моделі сучасного дистанційного навчання.....	13
1.3. Проблеми та ризики учасників освітнього процесу при дистанційному навчанні.....	20
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	26
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОБГОВОРЕННЯ	37
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43

ВСТУП

На сьогоднішній день перед системою освіти ставляться великі виклики. В зв'язку з появою вірусу Covid-19, збільшення кількості захворювань, оголошенням даного вірусу пандемією, а саме головне: карантини та lockdown. В системі освіти постає закономірні питання «Як навчати?», « Як оцінювати?» і т.д. Більшість країн світу терміново перейшли на дистанційне навчання, Україна в тому числі. Але якщо в розвинутих країнах світу дана форма навчання працює досить таки давно, то для нас (України) – це досить таки серйозний виклик. В даному випадку це стосується не тільки вчителів, викладачів, а саме головне здобувачів освіти та їх батьків. Міністерство освіти і науки України досить оперативно надало цілковиту допомогу закладам освіти – це і поява рекомендацій, щодо роботи в дистанційному форматі, і збільшення матеріально-технічного забезпечення (комп'ютер, мережа інтернет). Але досить таки тяжко для розуміння учасників освітнього процесу, як же це робити, як швидко перейти на дистанційний формат. На початку карантину для більшості вчителів, викладачів здавалося б все просто: перекладаєш свої ресурси в іншу оболонку і все готово, але не виходить, тоді стає питання «А в чому причина?». В більшості випадків виникають перешкоди з одного боку перед вчителями з іншого перед здобувачами освіти та їх батьків, саме:

1. Матеріали, підготовлені для традиційного класичного навчання, не "вписуються" в такому форматі в нове віртуальне середовище.

2. Навчання в традиційній кімнаті (аудиторії, класі) налаштоване на навчання всіх, хто в класній кімнаті, і відразу за однаковим шаблоном в один і той же час; завдання однакове (можуть бути і деякі корективи) для всіх незалежно від часу, який може кожен з учнів на виконання затратити.

3. Вчителі не звикли, щоб їм ставили питання і не «терплять» не книжкові відповіді ... (можна не погоджуватися, але це факт).

4. Вчителі «не слухають» відповідь учня, а порівнюють його відповідь з тим, що знає сам. Тоді заняття (урок, лекція ...) йде строго за наміченим курсом.

5. Вчителі готові повідомити матеріал для навчання, не замислюючись, що учень вже про це може читав, чув. Не пропонують самостійно працювати з матеріалом, тому що часто не знають самі як це робити або роблять це однаково і не продуктивно.

6. Вчитель сьогодні часто і багато вчиться на курсах підвищення кваліфікації, але на цьому навчання і закінчується - відсутня післякурсва підтримка.

7. У традиційному освітньому полі вчителю все відомо:

a. хоче обговорювати разом - влаштує бесіду, дебати, мозковий штурм; розділить на групи і дасть кожній своє завдання - потім вислухає всіх, якщо правильно розподілить час;

b. пояснює новий матеріал - викладає текст, наводить приклади, задає питання, демонструє досліди і т.д.;

c. хоче запитати - будь ласка: контрольна, усне опитування, вправа, взаємне опитування;

d. потрібні письмові роботи, будь ласка: реферат, рецензія, анотація, план, конспект. Але для даного виду роботи не слід забувати про кодекс академічної доброчесності всіх учасників освітнього процесу.

e. хоче, щоб не списували - є свої вчительські секрети. Все зрозуміло, звідано і перевірено [2, 15, 23].

Здобувач освіти - за екраном, не завжди доступний, не хоче читати довгі тексти; думає, що все це йому буде не обов'язково в житті (як і раніше); не є обов'язковим у виконанні завдань і т.д.

Вчитель - транслює ті ж матеріали, що і в аудиторії, як і в підручнику; завдання дублюються, не змушують думати - взяті з

традиційних задачників; немає швидкої можливості «зустрітися» «очі в очі»; відсутня можливість використовувати традиційні перевірені часом методи в нових умовах і т.д. ; були курси - відучився, але немає практики і немає підтримки - як і у кого запитати. Досить серйозна проблема.

За розмовами з вчителями та прочитаних описів в соціальних мережах, можна побудувати наступний портрет сучасного здобувача освіти (і це стосується, як учня так і студента). Сучасний здобувач освіти – це: хоче багато знати - але у своїй конкретній області; часто не має цілісного уявлення про предмет; може мати «уривчасті» знання; читає вибірково; сприймає матеріал порціями; використовує глобальну мережу для пошуку інформації; має можливість слухати лекції різних вчених (відомих і не дуже); прагматик; обмежений в часі, не має можливості постійно задавати питання на розуміння (як це бувало в традиційній аудиторії, де викладач поруч); використовує для обговорення (різних не тільки навчальних питань), форуми, чати; часто не вміє працювати у співпраці з однокласниками над однією проблемою; не вміє працювати з текстом, «правильно» його читати та аналізувати; хоче все і відразу. Як не дивно, здобувач освіти не готовий (і часто не вміє) вчитися в дистанційному освітньому середовищі. Готовий часто займатися тільки тим, що його конкретно цікавить, не мотивований на навчання [1, 12, 27, 38].

В той же час сучасний викладач: готовий вчитися по-новому, але, часто, на старому багажі; може все змінити у своїй професійній діяльності і вибудувати логіку організації навчального процесу в іншому форматі, переглянути всі свої напрацювання і створити абсолютно новий кейс для навчання, будучи залучений в сучасне віртуальне освітнє середовище; готовий експериментувати з ресурсами для пошуку оптимальних рішень; іноді боїться своїх здобувачів освіти, думаючи, що в цьому освітньому середовищі вони знають і можуть більше викладача (що створює дискомфорт); має потребу в професійній підтримці,

постійному інформуванні про нововведення, відповідях саме на свої, викладацькі виклики [9, 24, 43].

Сьогодні (карантин), очевидно, що вік вчителя впливає тільки на швидкість освоєння сучасних ресурсів і прийняття рішення. Чим менше досвід роботи вчителя - тим більше поверхневого ставлення до технологій навчання, класичних методів, захоплення власними знаннями і вміннями в галузі інформаційних і комунікаційних технологій. Чим більше досвід роботи вчителя - тим більше знань і умінь в області традиційних підходів до навчання, переконаності в своїй неповторності як викладача і вірності традиційним підходам; а також часто відсутність прийняття, внаслідок не знання і не розуміння, інноваційних форм і методів організації навчання.

Викладач відчуває страх перед наступаючими реаліями і їх неминучістю, невивченістю ефектів від використання сучасних технологій, перед відкритістю, новим власним місцем у даній системі навчання, іншими формами контролю і новими можливостями в навчанні.

Тому вчитель знаходиться в пошуку свого педагогічного «Я» у віртуальному освітньому середовищі; змінює підходи до власної професійної діяльності, стійкі погляди; вивчає причини стійкості; шукає нові рішення і можливості для трансформації своєї професійної позиції.

Тому зараз перед вчителем стоїть головний та найбільш важливий запит. Як викладати таку улюблений традиційний урок?. Як почути відповіді на питання семінару? Яким чином традиційні форми реалізувати в віртуальному освітньому середовищі? Чому не можна все зробити простим перенесенням усіх матеріалів в цифровий формат і використовувати в навчанні?. На початку карантину першим бажанням для всіх викладачів було викласти традиційний варіант, роздрукований або, навіть краще - підручник - в інтернет. І все. Де розмістити питання семінару і як же тепер слухати відповіді на них. Незнання змісту

елементів дистанційного освітнього середовища та їх можливостей - часто не дозволяє формувати і запити [18, 29, 50].

Страх, який виникає перед дистанційним освітнім середовищем з'являється у вчителів в зв'язку з традиційним розумінням навчального процесу та виникають «почуттям безсловесності» від інноваційного середовища. Саме це все і змусило нас обрати тему кваліфікаційної роботи.

Мета роботи дослідження особливостей викладання курсу «Основи здоров'я» в восьмому класі під час дистанційного навчання.

Об'єкт дослідження: викладання курсу «Основи здоров'я» в ЗЗСО.

Предмет дослідження: дистанційне навчання.

Завдання дослідження:

1. Провести моніторинг навчальних досягнень здобувачів освіти 8 класу на початку експерименту (до дистанційного навчання).
2. Провести моніторинг навчальних досягнень здобувачів освіти 8 класу в кінці експерименту (після дистанційного навчання).
3. Провести діагностичний моніторинг навчальних досягнень здобувачів освіти 8 класу на початку нового навчального року.

Наукова новизна результатів. Вперше проведене дослідження, щодо викладання інтегрованого курсу «Основи здоров'я» під час дистанційного навчання.

Практичне значення отриманих результатів. Дані, які отримали можуть використовувати вчителі не тільки інтегрованого курсу «Основи здоров'я» та і інших предметів в закладах загальної середньої освіти під час дистанційного навчання.

Апробація результатів роботи. За матеріалами кваліфікаційної роботи підготовлена стаття.

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Основні дидактичні поняття дистанційного навчання

В сучасних умовах не знижується актуальність впровадження інформаційних та комунікаційних технологій в систему освіти, зростає кількість навчальних закладів, які доповнюють традиційні форми навчання дистанційними освітніми технологіями. Це тим більш важливо, що більшість сучасних молодих людей вільно володіють персональним комп'ютером, відкривають для себе світ за допомогою Інтернету і вміло використовують відомості, отримані з глобальної Мережі.

Щоб зрозуміти, як влаштована і в якому напрямку буде розвиватися система дистанційного навчання, потрібно розглянути деякі визначення. Вже знайомі такі поняття, як «дистанційне навчання», «електронне навчання», e-learning, «навчання із застосуванням комп'ютерних технологій», «дистанційні освітні технології», «мережеве навчання» (мережева форма реалізації освітніх програм), «віртуальне навчання» і т.д [3, 13, 14].

З одного боку, ці поняття схожі, вони говорять про одне явище включенні можливостей ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) в освітній процес. З іншого боку, різниця в термінах все таки є, і, як показав аналіз, не завжди в дані поняття вкладаються однакові сенси.

Не менш важливим є і той факт, що частіше ми зустрічаємо перерахування ланцюжка понять: електронне навчання, дистанційні освітні технології та ін.

Термін «дистанційне навчання» (мабуть, найперший з цього ланцюжка) використовувався Університетом штату Вісконсін починаючи з 1892 р в каталозі заочних (кореспондентських) курсів. Під дистанційним розумілося навчання, організоване на відстані

(синонімічні вважалися «кореспондентське навчання», «домашнє навчання» та ін.).

Професор Євгеній Семенович Полат визначає дистанційне навчання як самостійну форму навчання, при якій взаємодія вчителя і учнів, учнів між собою здійснюється на відстані і відображає всі компоненти, які властиві навчальному процесу (методи, цілі, організаційні форми, зміст, засоби), які будуть реалізовуватися за допомогою специфічних засобів інтернет-технологій або інших інтерактивних технологій [13, 42].

Професор Олександр Олександрович Андрєєв, аналізуючи різні визначення, приходить до висновку, що дистанційне навчання є «цілеспрямований, організований процес інтерактивної взаємодії вчителів та учнів між собою та з засобами навчання, які інваріантні до розташування в просторах та термінах, реалізуються в специфічну дидактичну систему». Відповідно до цього дистанційна освіта визначається їм як "процес дистанційного навчання входить до системи, в якій реалізується та здійснюється учасником освітнього процесу досягнення і підтвердження освітнього цензу" [4, 5, 13, 14].

Незважаючи на авторитетні теоретичні розробки в галузі дистанційного навчання в Україні воно не є формою отримання освіти. Формою організації освітнього процесу в Україні визнано навчання з використанням дистанційних освітніх технологій.

Дистанційні освітні технології (ДОТ) – це освітні технології, які реалізуються в більшості випадків з використанням інформаційних та телекомунікаційних технологій при віддаленій взаємодії учасників освітнього процесу (вчителя та учнів).

Прикладами застосування дистанційних освітніх технологій є заняття, на яких учень не присутній (скажімо, через хворобу), але виконує завдання і спілкується з учителем по електронній пошті, або вчитель консультує учнів у позаурочний час через блог або сайт.

Дистанційні освітні технології можуть використовуватися при отриманні освіти в формах очна, заочна, очно-заочна; екстернатна; на

певних етапах навчання; в ході реалізації основних і додаткових освітніх програм. Фахівці, які займаються цією проблемою, конкретно не вказують спосіб зв'язку, а лише згадують засоби ІКТ. Отже, це може бути і листування по електронній пошті, і взаємодія через особисті сайти / блоги, і вивчення матеріалів за допомогою різних електронних ресурсів і т.д. [6, 17, 37].

Іноді до застарілих технологій ДН відносять також взаємодія без застосування інформаційно-комунікаційних мереж (за допомогою телерадіомовлення, телефонії, пересилання матеріалів поштою).

В Україні поняття «електронне навчання» (ЕН) як офіційний термін з'явився зовсім недавно. Електронне навчання передбачає діяльність навчання і викладання, всі процеси навчання, що розгортаються в будь-якому електронно інформаційно-освітньому просторі та передбачає наявність бази знань. Щоб реалізувати ЕН повинно бути створено віртуальний простір, за допомогою якого здійснюється доступ до електронних освітніх ресурсів і організовується взаємодія учня з педагогічним працівником.

Отже, поняття «дистанційні освітні технології» та «електронне навчання» позначають не одне і те ж та можуть застосовуватися окремо. Тільки при реалізації виключно електронного навчання застосування ДОТ буде необхідною умовою [8, 22, 48].

У зарубіжній практиці використовують термін e-learning, який з'явився в кінці ХХ століття і застосовується як результат інтеграції дистанційного і традиційного навчання. E-learning є найбільш перспективним напрямком розвитку відкритої освіти; його девіз «в будь-якому місці, в будь-який час» [3, 13, 14].

База знань це один або декілька спеціальним чином організованих файлів, що зберігають систематизовану сукупність понять, правил і фактів, які стосуються певної предметної області.

Віртуальне освітнє середовище - сукупність суб'єктів освіти, інформаційного змісту та комунікаційних можливостей локальних,

корпоративних і глобальних комп'ютерних мереж, формуються і використовуються для освітніх цілей всіх учасників системи навчання та безперервного підвищення кваліфікації.

Віртуальне навчання - процес та результат комунікативної взаємодії суб'єктів і об'єктів освіти у віртуальному освітньому середовищі, специфіку та зміст якого визначають конкретні суб'єкти та об'єкти під час самої взаємодії.

Онлайн-навчання (синхронна взаємодія) - вид освітньої діяльності, при якій заняття проводяться з використанням Інтернету в режимі реального часу.

Офлайн-навчання (асинхронна взаємодія) - вид освітньої діяльності в відкладеному часі, поза мережею, при відключеному Інтернеті.

Відкрита освіта - система освіти, яка забезпечує можливість вибору учнем програми, викладача, графіка та форм навчання в одному або декількох навчальних закладах незалежно від місця їх розташування і місця проживання учня. Відкрита освіта забезпечує цілеспрямовану, контрольовану самостійну роботу учня, можливість навчатися протягом усього життя за індивідуальним планом, надає доступ до інформаційних ресурсів всієї світової спільноти. Основною технологією відкритої освіти є дистанційне навчання [11, 32, 41].

Перевернутий клас технологія організації навчання, в якій за рахунок попередньої самостійної роботи учня з теоретичним матеріалом в електронному інформаційно-освітньому середовищі відбувається заміна лекційних занять (наприклад, вдома при дистанційній підтримці вчителя) практичними (в класі або дистанційно в режимі онлайн з учителем). Тобто - модель навчання, при якій педагог надає матеріал для самостійного вивчення вдома, а на очному (відео) занятті відбувається практичне закріплення матеріалу.

Цифровий урок форма організації взаємодії «учитель-учень» в режимі онлайн з використанням в повній мірі цифрових сервісів, інструментів, систем (наприклад дистанційного навчання).

Відеозаняття - організація навчального заняття з наявністю організованої взаємодії «учитель - учень» за допомогою інтерактивного зворотнього зв'язку в умовах використання цифрових технологій формування, запису, обробки, передачі, зберігання і відтворення рухомого зображення [7, 13, 14, 28, 35].

Дистанційне навчання - організація навчання, при якій предмети розроблені для вивчення в онлайн-форматі; батьки не беруть участі в навчальному процесі учня; вчителя підготовлені до дистанційного навчання; процес навчання відбувається незалежно від часу доби; містить інтерактивні навчальні матеріали, відео-уроки, тести; є можливість для організації спілкування між учнями та вчителями; навчання з комп'ютера, планшета або смартфона

Гібридне навчання - форма організації освітнього процесу, при якій частина учасників процесу навчання знаходиться в школі, а частина - вдома.

Мережеве навчання (мережева форма реалізації освітніх програм) забезпечує можливість освоєння освітньої програми з використанням ресурсів декількох організацій, що здійснюють освітню діяльність, в тому числі іноземних, а також при необхідності з використанням ресурсів інших організацій.

Віддалене навчання - організація навчання, при якому щоденне навчання та викладання тимчасово замінює традиційне; забезпечується безперервність навчання під час складних життєвих ситуацій; беруть участь в навчальному процесі учня (студента) батьки та однолітки; проводяться заняття строго за розкладом; матеріально-технічне забезпечення обмежене [10, 34, 49].

Система управління навчанням - інформаційна система, призначена для забезпечення адміністративної та технічної підтримки процесів, пов'язаних з електронним навчанням.

Змішане навчання - технологія організації навчального процесу, в якому поєднується застосування електронного навчання, дистанційних освітніх технологій та традиційного навчання.

Електронна дидактика - це теорія навчання у віртуальному освітньому середовищі [3, 13, 14, 30, 46].

Електронно інформаційно-освітнє середовище - це середовище, що включає в себе електронні інформаційні ресурси, сукупність інформаційних технологій, телекомунікаційних технологій, та забезпечує освоєння учасниками освітнього процесу освітніх програм в повному обсязі, все це не залежить від місця знаходження учасників.

Таким чином, електронне навчання передбачає наявність бази знань, електронного середовища та мереж, тоді як дистанційні освітні технології позначають саме взаємодію учня та вчителя на відстані. Використання баз даних та формування електронного інформаційно-освітнього середовища для реалізації такої взаємодії буде факультативним [13, 15, 25, 33].

1.2. Моделі сучасного дистанційного навчання

У світлі нинішньої ситуації в освіті, де введено визначення електронного навчання і дистанційних освітніх технологій (ДОТ), вже можна говорити, що перш ніж широко впроваджувати дистанційні технології в освітній процес, необхідно продумати, яку модель дистанційного навчання доцільно використовувати в кожному конкретному закладі. Вказати тут загальне правило неможливо, рішення буде залежати від багатьох факторів: від технічного забезпечення установи і можливостей придбання необхідного обладнання та ресурсів, від наявності відповідного числа фахівців в області електронного навчання, причому не тільки технічних працівників, а й методистів і сертифікованих викладачів-тьюторів, від контингенту майбутніх учнів і т.д. [4, 37, 47].

Освітні установи вправі використовувати дистанційні освітні технології при реалізації освітніх програм будь-якого рівня, а також при всіх формах отримання освіти, при різних видах навчальних, семінарських, лабораторних та практичних занять, поточного контролю, проміжної атестації учнів, студентів, окрім виробничої практики [12, 24, 31].

Існує три основних види дистанційних технологій: кейсова, трансляційна (супутникова або телевізійна) і мережева. Але в залежності від ступеня використання можливостей Інтернету, способів взаємодії викладача та учня моделі можуть змінюватися. Також варіанти різняться в залежності від витрачених коштів і зусиль установи і ступеня ефективності застосування ДОТ.

Якщо говорити про моделі з використанням кейсів, то можливі два варіанти: із застосуванням веб-сайту (системи дистанційного навчання - СДО) для розміщення набору навчально-методичних матеріалів і без нього. Якщо не планується використання СДО, безумовно, ефективність впровадження дистанційного навчання не буде високою, тому що не передбачено зворотний зв'язок учасників процесу навчання, а учень, отримавши набір матеріалів, вивчає все самостійно. При такій моделі можливе створення кейсів і розсилка їх через електронну пошту, спілкування по телефону і по електронній пошті [13, 14, 22].

До переваг даної моделі можна віднести швидкість впровадження і невеликі фінансові витрати закладу в порівнянні з іншими видами дистанційного навчання. Тут основні сили лягають на розробників кейсів (скоріше, ними будуть молоді викладачі з високим рівнем ІКТ-компетенції). Також в даній моделі можна запропонувати створювати колекції електронних освітніх ресурсів, використовуючи готові продукти, сайти, тренажери, локальні ЕОРи і т.д.

Якщо у вузі є веб-сайт - система дистанційного навчання, також можна використовувати кейси. Плюси: невелике фінансування, тому що залучення викладача мінімальне, а основна частина роботи лягає на

супровідників (фахівців технічного блоку). Спілкування з педагогом проходить рідко, в строго відведений час шляхом організації консультацій і тьюторіалів [5, 28, 36].

Модель із застосуванням трансляційної технології (відеотрансляція записаних кейсів через систему супутникового або Інтернет-зв'язку). Модель схожа на роботу по кейсові технології, тільки навчальні матеріали спочатку записуються в відеорежимі і транслуються або розсилаються учням. Дана модель теж не передбачає інтерактивного спілкування з викладачем, тому її ефективність теж буде невисока.

Модель із застосуванням мережевої технології - більш трудомістка і енергоємна процедура. В даному випадку необхідною умовою буде функціонування системи дистанційного навчання. А щоб вести навчання в мережі, викладач спочатку сам повинен навчитися особливостям застосування електронного навчання, освоїти інструментарій сайту, навчитися створювати свій курс самостійно (або, при наявності групи техдопомоги, курс викладають фахівці, а викладач лише проводить навчання). При мережевій технології викладач виступає і в ролі автора, і в ролі супроводжувачого (тьютора-консультанта), і в ролі вчителя. Спілкування з учнями на сайті проходить постійно протягом всього терміну навчання. У будь-який час при виникненні питань і проблем учень звертається до педагога і отримує своєчасну консультацію основою навчання залишається самостійна робота, але можлива організація колективної і парної роботи учнів [11, 23].

Залежно від ступеня оснащення, технічних і матеріальних засобів, знань персоналу та професорсько-викладацького, учительського складу і тому подібних умов, можлива інтеграція кейсової та мережевої технології: різні способи взаємодії в СДО, з більшим чи меншим ступенем залучення самих викладачів. Наприклад, одні дисципліни (або частина курсу) готують як кейс, інші - для вивчення онлайн.

Найпродуктивнішою для закладу можна вважати модель з установкою віртуального університету (школи). Це портал з

розгалуженою структурою, що включає інформаційну частину, майданчик для навчання і для спілкування, можливість взаємодії з підрозділами та представниками різних установ (бібліотекою, і.т.д.). Така модель передбачає різні варіанти онлайн-спілкування (через конференцію, вебінар, чат) і дистанційного навчання (використання електронних курсів, кейсів, участь в тестуванні та ін.). У віртуальний університет (школу) мають доступ всі учасники освітнього процесу, що дозволяє створити розклад для відкритого відвідування занять, перегляду відеолекцій, демоверсії різних курсів. Схема впровадження віртуального університету подібна організації навчання з мережевої технології, але буде займати більше часу і охоплювати значно більшу кількість учасників [19, 47].

Залежно від потреб і можливостей закладу дистанційні освітні технології можна використовувати для ефективно організації самостійної роботи учнів, студентів. Якщо курси розробляються викладачем як додатковий, допоміжний ресурс, немає необхідності встановлювати суворі рамки при взаємодії, викладач вирішує на добровільній основі, як використовувати його ресурс. Залежно від поставлених завдань, курси можуть бути наступних видів: дистанційний курс як базовий курс по вивченню дисципліни; дистанційний курс як додатковий засіб навчання (додаткове джерело знань); курс для вдосконалення знань, формування практичних умінь; курс для організації колективної роботи; курс для організації контролю рівня навченості; курси, спрямовані на формування творчого характеру, вміння студентів застосовувати знання в ускладненою ситуації, розвиток творчого потенціалу; курс - майданчик для організації спілкування.

Говорячи про дистанційну освіту, сьогодні найчастіше мають на увазі навчання з використанням інтернет-технологій. Однак технологія тут це лише інструмент передачі знань і організації взаємодії, на основі якої виділяють сучасні моделі освіти [2, 12].

У словнику методичних термінів і понять модель навчання визначається як "...індивідуальна інтерпретація викладачем на заняттях методу навчання стосовно конкретних цілей та умов роботи".

Моделі ДН за версією іноземних фахівців

Консультаційна. Організація даної моделі здійснюється за умови регулярного відвідування учнями спеціальних консалтингових центрів, де з ними взаємодіють тьютори (викладачі-куратори). До завдань викладачів входить організація прослуховування дистанційних лекцій, а також консультування учнів, надання їм рекомендацій і роз'яснень. Контроль навчання реалізується за допомогою перевірки виконаних завдань для самостійної роботи.

Переписка. Дана модель передбачає відсутність особистого контакту між учасниками освітнього процесу. Обмін навчальними матеріалами, так само як і завданнями, а також консультаційний процес здійснюються за допомогою пошти, факсів, телефонів або ресурсів комп'ютерних мереж.

Регульоване навчання. При цій моделі суспільні дисципліни вивчаються самостійно, а рівень засвоєння контролюється за допомогою системи тестування [3, 13, 14].

Моделі дистанційного навчання по О.О. Андрєєву:

Кореспондентська. Взаємодія між тьютором та учнями проходить повністю за допомогою поштового листування і виключає як очне спілкування, так і спілкування за допомогою засобів відео- або аудіозв'язку.

Кейсова. Ґрунтується на самостійному освоєнні учнями комплексів освітніх матеріалів, які містять методико-програмний набір, де всі знання структуровані і логічно об'єднані між собою. Заняття та сесії (як і «начитки») проводяться в основному навчальному закладі та його структурних підрозділах.

Вахтова. У поєднанні з технологіями дистанційного навчання вахтовий метод організації навчального процесу реалізує принципи руху освіти назустріч споживачам та мережевої організації освітніх послуг.

Телевізійне навчання. Для організації освітнього процесу мається на увазі застосування потужностей, можливостей і ресурсного потенціалу радіо трансляційних мереж і телебачення.

Телеприсутність. Дозволяє користувачеві, наприклад за допомогою спеціальних пристроїв (телекерованих роботів), завдяки цьому складається враження, що користувач знаходиться або ж впливає на місце, хоча воно відмінне від реального розташування.

Мережеве навчання. Освітній процес реалізується виключно за допомогою можливостей Інтернету [4, 5].

Моделі дистанційного навчання за версією Е. С. Полат:

Навчання за аналогією з екстернатурою. Програми навчання відповідають державним освітнім стандартам і орієнтовані на осіб, які не мають можливості навчатися стаціонарно, в стінах навчального закладу.

Університетське навчання на базі одного вузу. Модель може бути реалізована вузом, що володіє класичним очним відділенням. Таким чином, дистанційне навчання із застосуванням ІКТ буде додатковим по відношенню до основного, очного.

Консорціум. Працівники організації-компаньйонів спільно створюють навчальні плани ДН, використовуючи загальні методичні та суспільні дисциплін. Компаньйонами можуть виступати не тільки вузи або їх структурні підрозділи, але також радіо- і телекомпанії, інші громадські, інформаційні та освітні інституції.

Дистанційне навчання на базі спеціалізованих організацій, створених спеціально і виключно для реалізації програм ДО.

Автономні системи навчання. Модель базується на використанні матеріалів на комп'ютерних носіях, а також радіо- і телепрограм, додаткової друкованої продукції.

Неформальне навчання із застосуванням мультимедійних комплексів. Головним інструментом для реалізації освітніх процесів виступають програми, сконцентровані на самоосвіті, при цьому модель передбачає можливість отримання учасниками освітнього процесу кваліфікованих консультацій [42].

Істотні зміни, що зачіпають абсолютно всі сфери життя, настільки інтенсивні і стрімкі, що системи середньої та вищої професійної освіти вже не в змозі вирішити завдання підготовки фахівця в якійсь галузі в такому обсязі, щоб у ході професійної діяльності не прийшла криза компетентності, пов'язана з відставанням від цих змін. Все це, не в останню чергу, відноситься до працівників сфери загальної та вищої освіти, перш за все - до педагогів. Викладач вже не просто повинен встигати за прогресом в науці, техніці, інформації: імператив випереджаючої якості освіти означає необхідність випередження цього прогресу в своєму професійному зростанні.

Дидактична система неперервної педагогічної освіти, з одного боку, повинна відображати всі компоненти, які властиві навчальному процесу, а це мета, зміст, компетенції, методи, форми, засоби навчальної діяльності, ґрунтуватися на наукових досягненнях вітчизняної та зарубіжної педагогіки. З іншого боку, вона повинна бути орієнтована на сучасні освітні нововведення в своїх сутнісних характеристиках: інновація як імператив і системоутворююча характеристика, одночасно і мета, і принцип, і засіб, і форма, і метод навчання. Тільки при такій багатовимірній реалізації в дидактичній системі інновація створить передумови для «вирощування» і безперервної підтримки педагога як творчої особистості з особливим стилем педагогічної діяльності та мислення.

При побудові дидактичної системи неперервної педагогічної освіти, що поєднує в собі традиційність з інноваційністю, важливо знайти таке поєднання варіативних складових і інваріантних компонентів цієї системи, органічний взаємозв'язок яких може забезпечити педагогам

безперервне науково обґрунтоване і інноваційно орієнтоване навчання і підвищення професійної кваліфікації [16, 44].

1.3. Проблеми та ризики учасників освітнього процесу при дистанційному навчанні

При роботі в дистанційному режимі для продуктивного навчання викладачеві важливо прогнозувати відповідь учня. Для цього необхідно підготувати його до відповіді на поставлені питання. Якщо згадати сутність всіх видів письмових робіт в традиційному навчанні, які можуть бути використані і в віртуальному освітньому середовищі (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Види робіт з текстом

Вид робіт	Зміст роботи
Аналіз походження термінів	Вивчення термінів у викладі різних авторів, наукових шкіл, зіставлення та аналіз; можливе коментування підходів до визначення, вибір найбільш коректного та повного визначення або в контексті пропонованого підходу, або на думку учня.
Аналіз тексту/наукової статті	Вивчення тексту / наукової статті та аналіз за заданим алгоритмом або у вільній формі відповідно до поставленого питання
Анотація	Короткий виклад змісту прочитаного без втрати істотного сенсу
Анотований список літератури	Бібліографічний список та коротка характеристика підручника, статті
Аудіо/відео уявлення тексту	- Вивчення тексту та подання його в іншому заданому форматі згідно пропонованим вимогам (час, обсяг, формат, стислість викладу та ін)

Продовження таблиці 1.1

Бібліографічний список	Структурований список джерел наукової інформації відповідно до ГОСТ
Візуалізація тексту	Подання прочитаного / вивченого матеріалу в картинках відповідно з поставленим завданням (для створення піктограм, подання матеріалу в певному форматі, стиснення матеріалу ...)
Дайджест	Містить: матеріали з різних видань в скороченому вигляді (короткі анотації та основні положення статей); добірку витягів з різних джерел на певну тему
Доповідь	Публічне повідомлення на певну тему, що сприяє формуванню навичок дослідницької роботи, що розвиває пізнавальний інтерес
Витяг фактологічної інформації з тексту	Витяг фактологічної інформації та визначення її значущості для утримання із запропонованого тексту
Вивчення метафор в тексті	Пошук в заданому тексті метафори, які служать в тексті для його розуміння; побудова системи своїх, «зручних» для даної конкретної аудиторії метафор, які дозволять розуміти сутність досліджуваного предмета / теми
Коментарі	Роз'яснювальні примітки до якого-небудь тексту
Конспект	Короткий запис змісту, виділення головних ідей і положень роботи
Контрольна робота	Форма перевірки та оцінювання засвоєних знань, отримання інформації про характер пізнавальної діяльності, рівень самостійності в навчальному процесі

Продовження таблиці 1.1.

Визначення «відкритих» питань за конкретною проблемою	Вивчення певної теми та формулювання питань, які не висвітлені у даному контексті з конкретної проблеми (на думку читача)
Відгук	Критичне судження, думка, що містить оцінку чогось-небудь.
Оформлення тексту в таблицю	Вивчення заданого тексту та подання його в табличній формі заданого (або вільного) формату
Піктографічний запис	Подання тексту в малюнку
План	Відображення послідовності викладу матеріалу.
Пошук основних ідей, ключових моментів з заданою метою	Вивчення тексту статті / рукопису пошук певної ідеї, ключових моментів та відображення їх або в тексті, або в малюнку (в залежності від завдання)
Подання термінів в малюнку	Візуалізація термінів
Презентація тексту	Композиція тексту в строго визначеному форматі, наприклад, в презентації
Робота з ключовими поняттями	<p>До прочитання тексту. За переліком ключових понять, запропонованих викладачем складання власного тексту, в якому вони б фігурували.</p> <p>Після прочитання тексту - зіставлення власної версії з прочитаним.</p> <p>Вивчення різних (2-3) трактувань одного і того ж поняття та обґрунтування його приналежності до заданого раніше тексту</p>

Продовження таблиці 1.1.

Реферат	Короткий виклад змісту книги, статті або декількох робіт по загальній тематиці
Реферування	Огляд ряду джерел за темою з власною оцінкою їх змісту, форми
Рецензія	Критичний відгук по якомусь творі, по педагогічній роботі, статті. Це коротке об'єктивне відтворення поглядів автора в статті та розгорнуте науково-обгрунтоване оціночне ставлення до провідних ідей джерела
«Стиснення» тексту: 1: 4; 1: 6 ... - стислий виклад тексту	Скорочення обсягу тексту без втрати головної ідеї та суті. «Казки люблять дорослі і діти. - Казки люблять всі! »
Створення тексту по заданій темі в заданому обсязі	Використовується при розробці фрагментів лекцій, тез, статей, методичних рекомендацій по заданій темі
Складання питань по тексту / за текстом	Для перевірки розуміння прочитаного, вивчення тексту «за текстом». Формулювання питань, які виникають при прочитанні тексту, але на які прямих відповідей в тексті не міститься
Складання матриці ідей (решітки ідей, репертуарної решітки)	Складання в формі таблиці порівняльних характеристик однорідних предметів, явищ у працях різних авторів
Складання тексту за запропонованим планом	Зворотнє завдання складання плану за текстом. Потрібно підібрати матеріал за кожним питанням, в залежності від поставленого завдання (розробити фрагмент лекції, частина доповіді та ін.) і викласти зміст з кожного питання (оглядово за кількома

	<i>Продовження таблиці 1.1</i> джерелами, або по одному інформаційному ресурсу (залежить від мети, поставленої викладачем) або сформувати пов'язаний текст.
Складання тематичного тезауруса	Складання упорядкованого комплексу базових понять за темою, розділом, всієї дисципліни
Складання формальнологічної моделі	Словесно-схематичне зображення прочитаного
Довідка	Відомості про що-небудь, отримані після пошуків. Бувають: біографічні, статистичні, географічні, термінологічні та ін.
Порівняння різних наукових шкіл	Вивчення наукових матеріалів, де представлені погляди різних авторів на одну і ту ж проблему; порівняльний аналіз отриманих даних і коментарі по ним.
Стаття	Науковий, публіцистичний твір невеликого розміру в збірнику, журналі чи газеті.
Тези	Складання короткого запису змісту, виділення головних ідей та положень роботи
Цитування	Дослівна витримка з тексту. При цитуванні необхідно дотримуватися таких умов: а) цитувати слід коректно, не спотворюючи сенсу; б) необхідний точний запис вихідних даних (автор, назва роботи, місце видання, видавництво, рік видання, сторінка).
Есе	Створення прозового твору невеликого обсягу і вільної композиції, що виражає індивідуальні враження та міркування з конкретного приводу чи питання

Чому ж традиційні методи не достатні і не можуть використовуватися в дистанційному навчанні. Можна виділити основні проблеми дистанційного навчання, як для учнів так і для вчителів: немає розуміння, що дистанційне навчання - інша технологія; цифрова грамотність; мотивація; навички самостійної роботи; досвід роботи; зміна технології планування; немає розуміння - що таке дистанційна освіта; відкладання на «потім», а не «тут і зараз»; вибір виду діяльності; не має поруч того, хто би міг підказувати; завжди легше запитати (звичка).

В залежності від цього виділяють ризики для вчителя та учнів при дистанційному навчанні: велика кількість джерел, інструментів; «Я» - на екрані монітора; організація зворотного зв'язку; нові алгоритми взаємодії; новий вид діяльності; часто не розуміють мету; відсутність групи; новий вид навчальної діяльності; звички в навчанні [3, 4, 5, 42].

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Педагогічний експеримент було розпочато в березні місяці 2021 року тривав по жовтень 2021 року.

В експерименті були задіяні здобувачі освіти 7 (кінець 2021 навчального року) – 8 (початок 2021 навчального року) класів Херсонської гімназії №16. Даний клас складається з 26 здобувачів освіти: з них 24 дівчат та 12 хлопців. Даний експеримент був проведений в зв'язку з запровадженням дистанційної формою навчання. Тому саме ставили за мету перевірити рівень засвоєння навчального матеріалу в залежності від дистанційного навчання. Був проведений з дотриманням усіх норм та законів, щодо викладання предмету «Основи здоров'я» в закладах загальної середньої освіти. (Навчальна програма «Основи здоров'я», затверджена "Наказ МОН від 07.06.2017 № 804". (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>); згідно всіх санітарно-гігієнічних вимог, щодо дистанційного навчання ("Наказ № 2205, від 25.09.2020 Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>"); Деякі питання організації дистанційного навчання (наказ № 1115 Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#>) [20, 21, 25, 46].

План експерименту

1. На початку експерименту був проведений моніторинг навчальних досягнень здобувачів освіти за останнім тематичним оцінюванням (тема викладалася традиційно в закладі загальної середньої освіти).

2. Керуючись методичними рекомендаціями ("лист МОН від 23.03.2020 № 1/9-173; від 16.04.2020 № 1/9-213; Методичні рекомендації

«Організація дистанційного навчання в школі» (<https://cutt.ly/MynTauc>). Були проведені дистанційні заняття для даного класу з курсу «Основи здоров'я» [16, 19, 25, 52, 53].

За літературними джерелами, порадами була розроблена особиста пам'ятка для вчителя.

Визначено цілі і завдання на період дистанційного навчання. Потрібно ставити реальні мету та завдання під час дистанційного навчання (роботи). Приміром, що саме хоче вчитель, чи це вивчити запланований матеріал, чи навчити дітей працювати з онлайн-платформами, чи, взагалі, просто зайняти учнів в першу половину дня і т.д.

Поставивши перед собою мету далі вже планувати навчання, підбирати сценарії і інструменти роботи.

Напрацьовувати матеріал, який під час традиційного навчання можна використовувати в своїй професійній діяльності (при навчанні дітей, які часто хворіють).

Вибрати інструменти, які будуть використовуватися в період дистанційного навчання: інструменти потрібно підбирати, виходячи з навчальних цілей; обмеження мінімальним набором дистанційних інструментів, чим простіше будуть ці інструменти, тим краще.

За можливістю разом з колегами домовитися про використання одних і тих же платформ дистанційного навчання.

Перш, ніж використовувати обрану платформу для навчання, протестувати її самостійно, або ж з колегами.

Розділити навчальний матеріал, той, який будете опрацювати на платформі, та той, який можна задати здобувачу освіти на самостійне опрацювання.

Продумати чергування активності для дітей - як в рамках одного заняття, так і в рамках всього навчального дня.

Обов'язково включати в навчальний процес «зміни» - паузи, під час яких просити дітей зробити зарядку для очей; пройтися по кімнаті; поповнити водний баланс - в цілому відволіктися від занять.

Ставити чіткі рамки в межах яких здобувачі освіти повинні виконати самостійну роботу. Вони повинні залежати від цілей та будуть різними (зробити за годину, або до завтра; зробити протягом тижня або місяця – великі терміни можливі для проєктних завдань і т.д.

Підготовка до відеоуроку. Організувати комфортні умови для проведення відеоуроків:

1). використовувати білий, нейтральний або однорідний фон. Це допоможе сконцентруватися і не відволікатися.

2) Джерело світла ні в якому разі не повинен перебувати за спиною. Подбати про те, щоб верхнє світло було яскравим. Додатково висвітлити обличчя можна за допомогою звичайної настільної лампи.

3) Знайти зручне для себе місце, стілець або крісло, в якому можна довго просидіти без відчуття втоми.

4) Не забувати про воду. Під час відеоурока доводиться говорити більше звичайного - адже не завжди є можливість зробити паузу на відповіді учнів або відпочити під час самостійної роботи. Від додаткового стресу горло теж пересихає сильніше.

5) Краще вести трансляції у яскравому одязі. Бажано, щоб вона була однотонною, чіткого силуету, з яскравими деталями. Це сильно допомагає утримувати увагу.

6) Спробувати посилити емоційну експресію, зробити міміку виразнішою. Говорити голосніше. Пам'ятати, що екран «гасить» енергетику приблизно наполовину, тому важливо бути більш активним і емоційним, ніж зазвичай.

7) Пам'ятати, що люди часом здаються трохи суворішими, метушливими, непривітними або напруженими, коли їх знімає камера.

8) Не забувати заряджати пристрій, заздалегідь перевіряти інтернет-з'єднання, всі програми, презентації та додаткові матеріали, які будуть використовуватися в ході навчання.

9) Переконатися, що учні добре бачать обличчя вчителя. Вони будуть більш уважні, за рахунок створення «ефекту присутності».

10) Змінювати зображення під час трансляції. Використовувати функцію демонстрації екрану.

11) Робити більший акцент на вітанні на початку уроку, ніж зазвичай. Стандартного «доброго дня, давайте приступимо до роботи» може виявитися недостатньо. Сказати, що раді бачити присутніх. Подивитися на склад учасників і відзначити, скільки зібралось людей: «У нас з'явилася можливість шістнадцять осіб, можемо починати».

12) «Відзначити» відвідування: перераховувати учнів по іменах, вітатися з кожним, хто підключився до трансляції, посміхатися, запитувати, як справи. Ці прийоми створять ефект присутності.

13) Проговорювати правила роботи на відеоуроці: наприклад, учням краще вимикати мікрофони, спілкування варто вести в чаті. Позначити, коли діти можуть задавати питання - по ходу уроку або тільки в кінці.

14) Коментувати свої дії, наприклад, якщо потрібно переключити слайд, щоб показати його на моніторі, або включити комусь із учасників мікрофон. Якщо робити це мовчки, може виникнути незручність і непотрібний ефект дистанції.

15) Ключові моменти пояснень, питання до учнів можна повторювати два-три рази, щоб додатково сфокусувати увагу дітей.

16) Кожні три-чотири хвилини звертатися до учнів, щоб утримувати їх увагу.

17) Не затягувати час проведення уроку - учні знають, коли повинні закінчити, і в додатковий час їх увагу буде мінімальна.

16) Обов'язково робити запис відеоурока та викладати для скачування на доступному учням ресурсі[21, 36, 40, 51, 55].

При організації дистанційного навчання було проведено спілкування з батьками (особисто, телефоном, соціальні мережі)

Питання, які обговорювалися:

які інструменти будуть використані в ході навчання; як буде організований освітній процес в цілому; як будуть організовані навчальний тиждень і навчальний день; як буде проходити оцінювання;

в чому полягає роль батька;

з розуміння відношення вчителя, що дітям буде складно дистанційний формат роботи, тому буде максимальна підтримка здобувачів освіти;

які інструменти будемо використовувати в ході навчання тому прохання до батьків навчити дитину: запускати програму, виходити в ефір, відповідати на питання в чаті і т.д. Можна провести тестове включення, перевірити, що дитина вміє користуватися всіма потрібними функціями. Мотивація для батьків тут проста: чим краще батьки навчать дитину, тим менше буде потрібно їх участі.

розділення зони відповідальності з батьками: за ними – контроль «Відвідуваності», за вчителем - змістовне проведення навчання;

пояснити батькам, що потрібно враховувати психолого-вікові особливості дитини при роботі в дистанційному форматі;

попросити батьків організувати для дитини робочий простір - місце, де він зможе займатися навчанням де його не будуть відволікати;

пояснити батькам правила роботи дитини за комп'ютером, прохання контролювати їх дотримання. Оскільки через навчання час, який діти проводять за комп'ютером, збільшиться, порада по можливості скоротити інші активності - комп'ютерні ігри, перегляд відео, використання соцмереж;

пояснити батькам, як важливо пам'ятати, що дитина пробує для себе новий формат працювати і в такій ситуації нормально, що не все виходить відразу. Можливо, якісь дні будуть складнішими, ніж інші.

Важливо давати собі і дитині перепочинок - тиск навряд чи надасть потрібний ефект;

домовитися з батьками проводити раз в два тижні скайп-конференції, продумати форми збору зворотного зв'язку;

якщо батьки не готові підключати дитину до онлайн-навчання, підготувати для них список тем для вивчення, завдань для відпрацювання.

3 Визначити, як здобувачі освіти можуть перейти до дистанційного навчання. Це буде залежати від багатьох факторів: по перше, чи готові батьки на цілий день залишити вдома дітей одних; по друге, чи наявна можливість підключення до мережі інтернет; по третє, чи є технічна можливість працювати дистанційно (комп'ютер, смартфон, планшет).

В залежності від цього питання клас було розділено на дві підгрупи: експериментальна група 1 (18 чоловік - здобувачі освіти, які не мали проблем з доступом до мережі інтернет та наявний комп'ютер, а також діти в яких вдома інтернет слабкий їм було дозволено відключати відео при трансляції, з них 11 дівчаток та 7 хлопчиків); експериментальна група 2 (8 чоловік, з них 3 дівчинки та 5 хлопчиків в яких інтернету немає взагалі, або ж комп'ютера). Для першої експериментальної групи заняття проводилося в дистанційному форматі завдяки програмному забезпеченню Zoom. Для другої експериментальної групи було організоване дистанційне навчання використовуючи паперові носії: роздруковані матеріали, параграфи у підручнику, які потрібно прочитати, мотивують завдання, записані відеолекції (батьки таких дітей забирали завдання в школі раз в тиждень).

4. Проведений моніторинг навчальних досягнень здобувачів освіти за річним оцінюванням (більшість тем викладалися дистанційно).

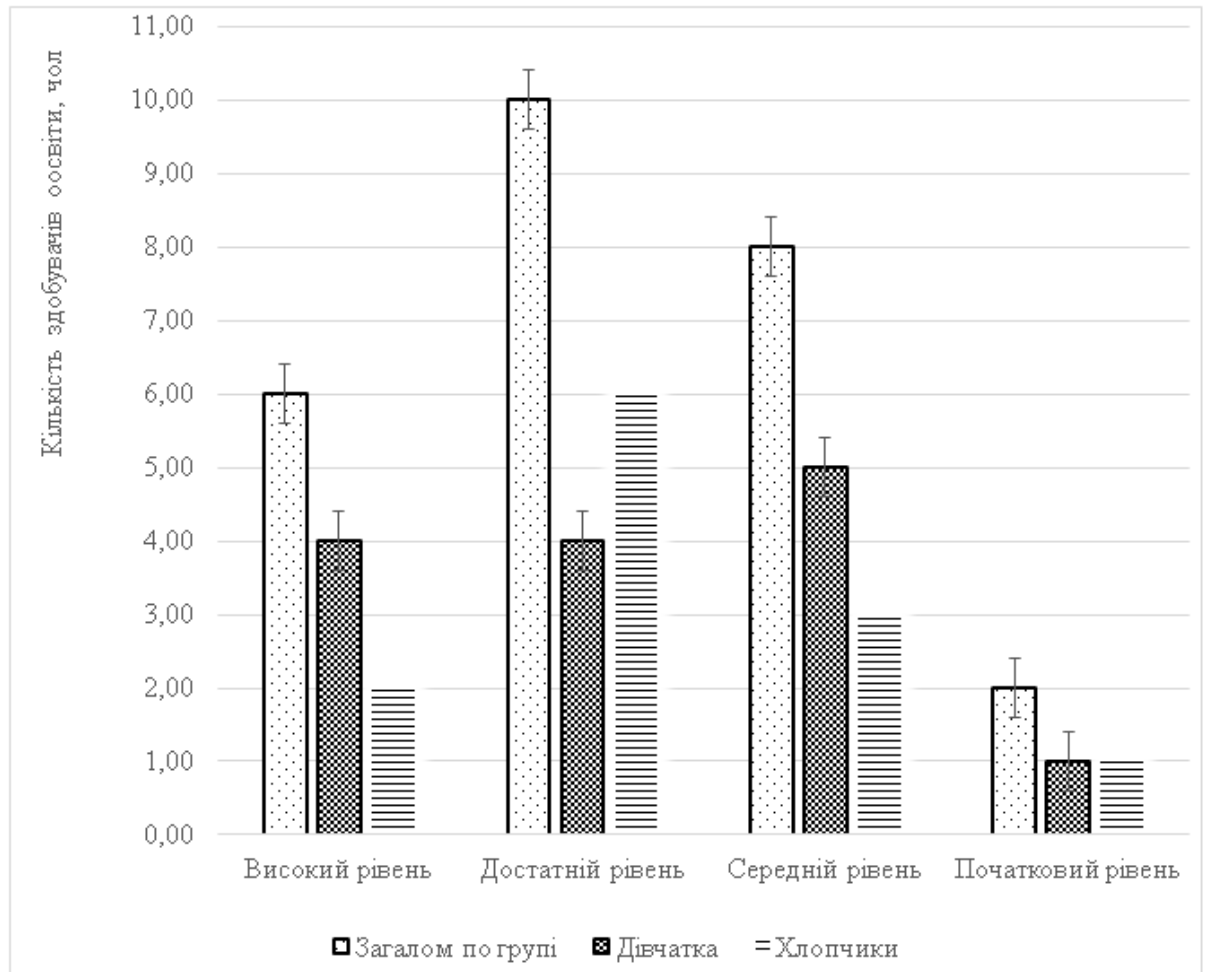
5. Керуючись "Інструктивно-методичними рекомендаціями **щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2021/2022 навчальному році**" (лист Міністерства освіти і науки України від 22.09.2021 № 1/9-482) було проведений контрольний

зріз, щодо якості засвоєння минулорічного матеріалу (більшість занять проводилися дистанційно) [20, 36, 44, 45, 51, 54].

РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОБГОВОРЕННЯ

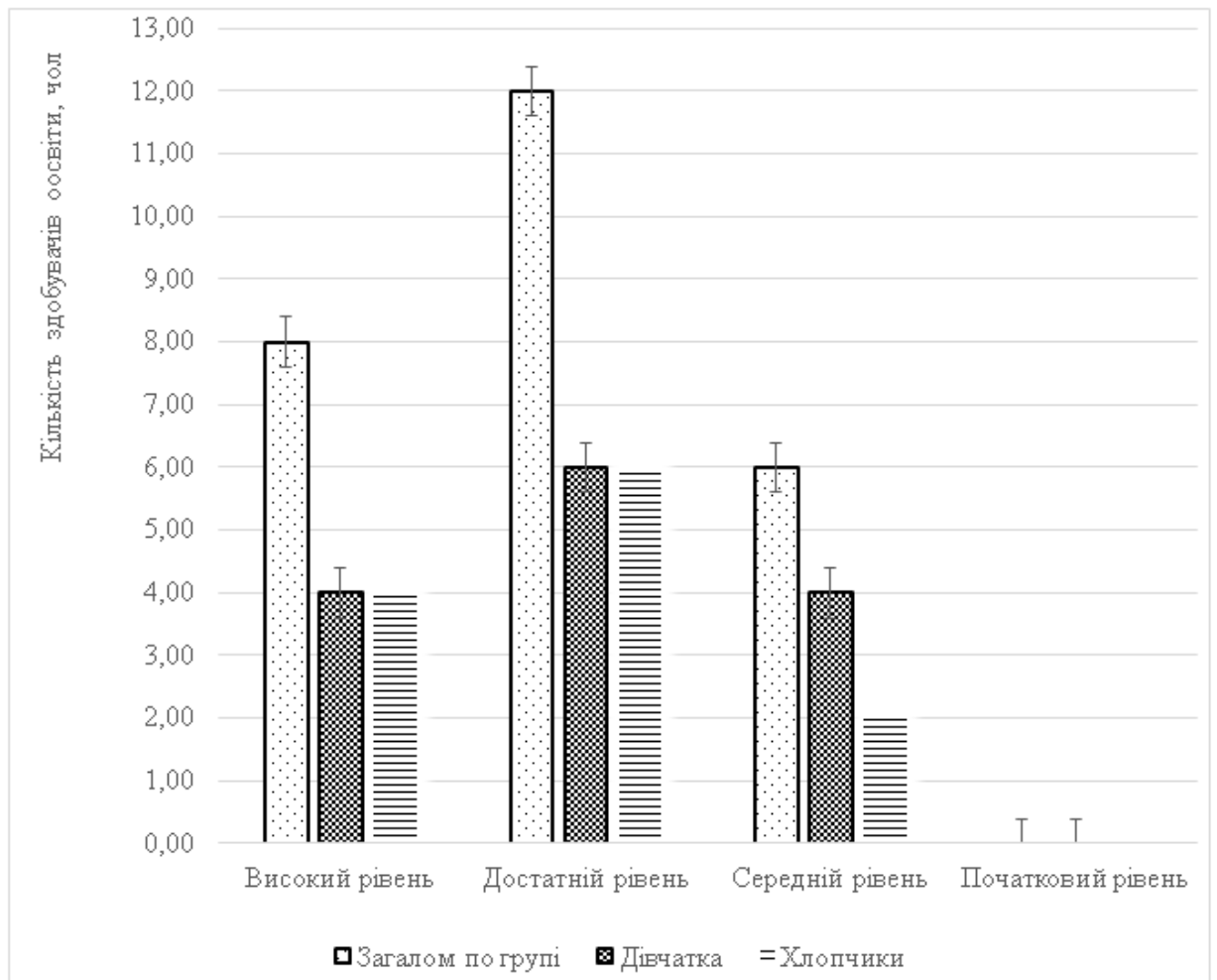
При проведенні моніторингу навчальних досягнень здобувачів освіти за останнім тематичним оцінюванням (тема викладалася традиційно в закладі загальної середньої освіти) (рис. 3.1.) Було встановлено загалом по групі більшість здобувачів мають достатній та середній рівень компетенції (відповідно 10 та 8 чоловік). Звертає увагу факт наявності двох здобувачів освіти з початковим рівнем компетенції.

Рис. 3.1. Рівні засвоєння навчального матеріалу здобувачів освіти 7 класу на початку експерименту (кількість чоловік).

Якщо порівнювати кількісні показники серед хлопчиків та дівчат, можна помітити, що більшість хлопчиків мають достатній рівень компетенції, дівчатка високий та середній рівні компетенцій засвоєння навчального матеріалу.

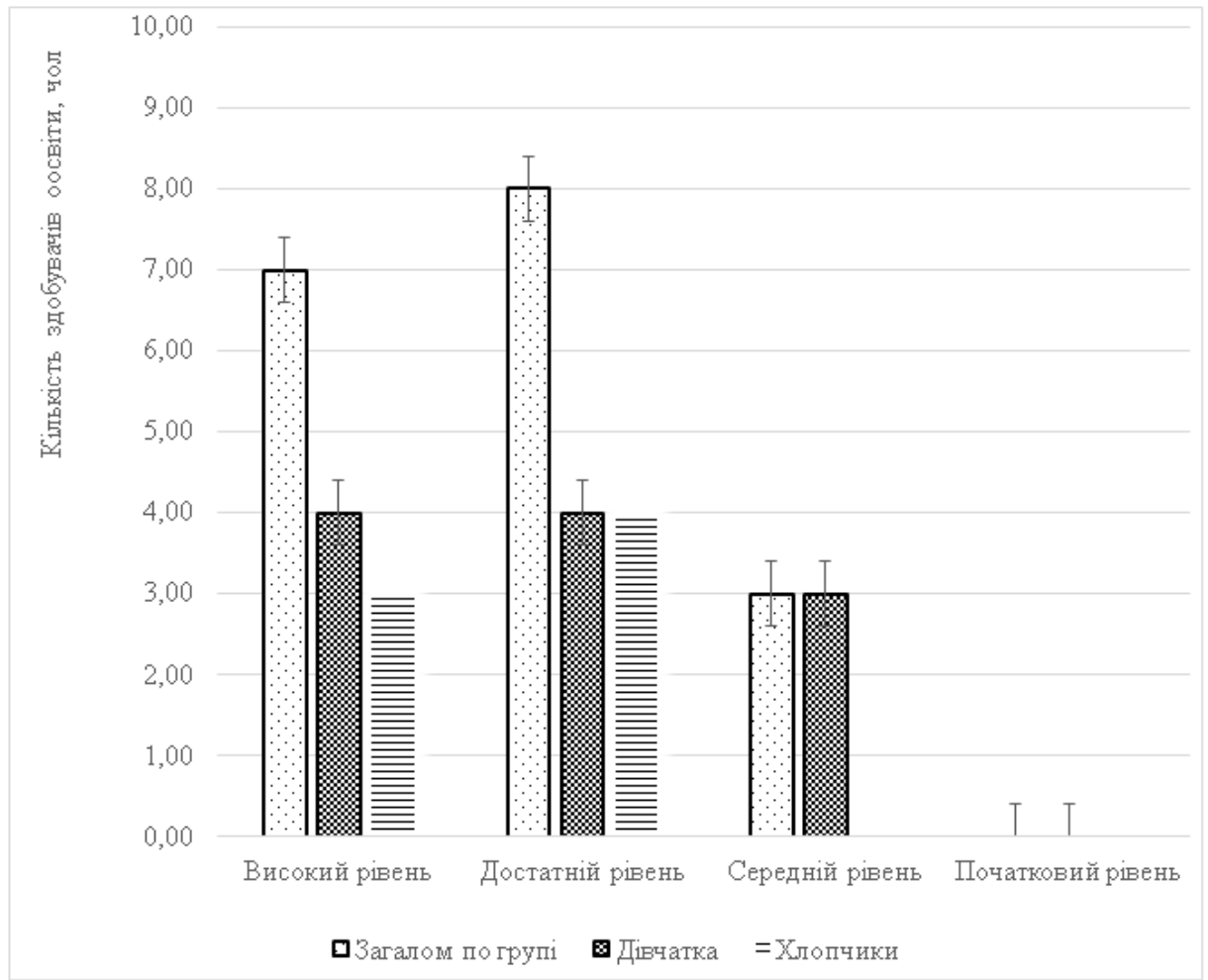
При проведенні моніторингу навчальних досягнень здобувачів освіти за річним оцінюванням (більшість тем викладалися дистанційно), встановлено, що загалом по групі більшість здобувачів освіти мають високий та достатній рівні компетенції (відповідно 8 та 12 чоловік) (рис. 3.2.). Порівнюючи показники хлопчиків та дівчат, виявлено, що на двоє учнів більше дівчат, ніж хлопчиків з середнім рівнем засвоєння компетенцій.

Рис. 3.2. Рівні засвоєння навчального матеріалу здобувачів освіти 7 класу після річного оцінювання (кількість чоловік).

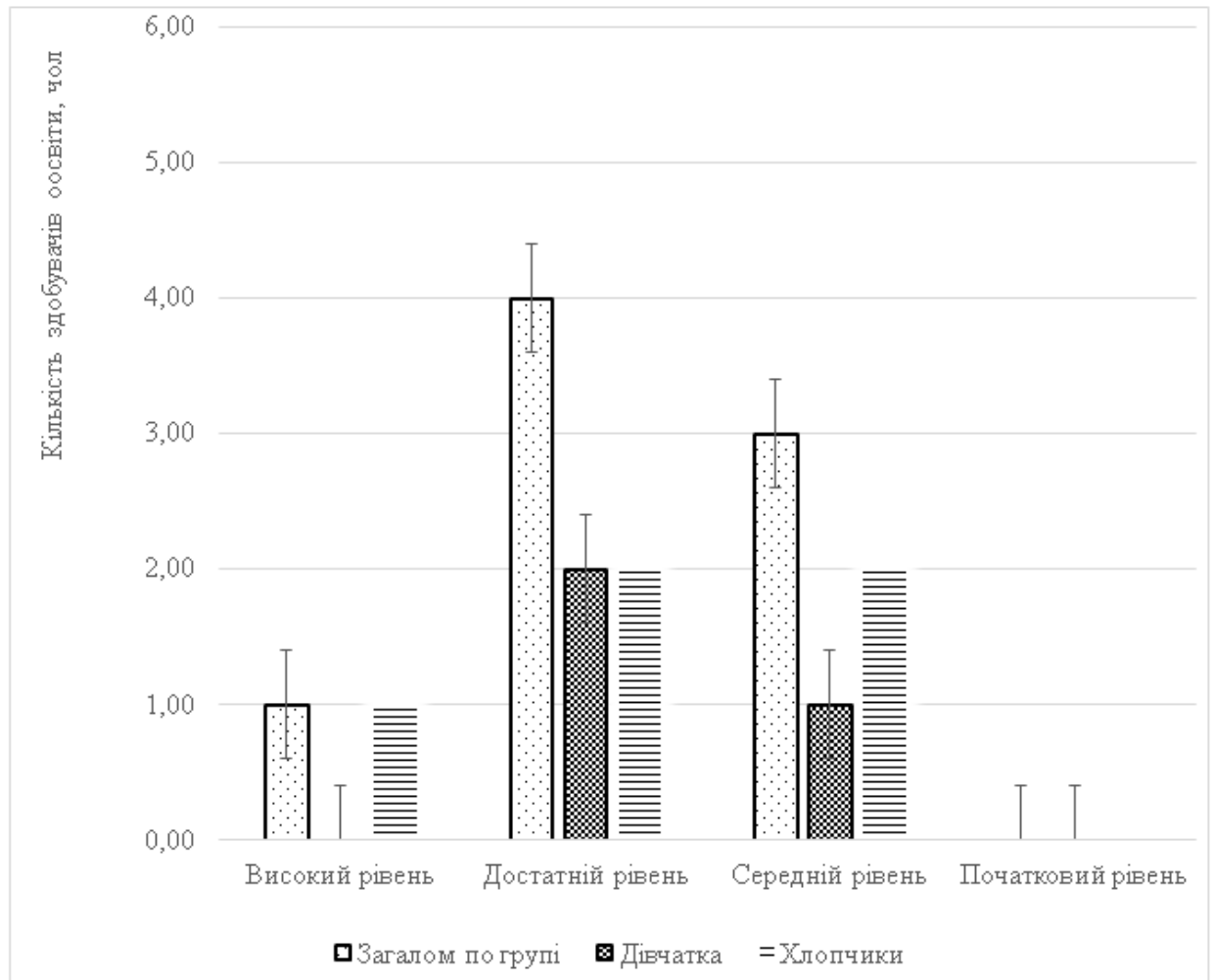
Якщо порівнювати показники на початку експерименту та на проміжному етапі можна помітити, що більшість дітей підвищили свої рівні навчальних досягнень після дистанційного навчання: хлопці за рахунок збільшення кількості учнів з високим та достатнім рівнем навчальних досягнень, дівчатка тільки за рахунок достатнього рівня. Звертає на себе увагу факт відсутності дітей після дистанційного навчання з початковим рівнем навчальних досягнень. Такі результати можуть свідчити з одного боку про легкість навчання для здобувачів в дистанційному форматі (використання додаткових можливостей системи інтернет для написання контрольних робіт, стороння допомога старших без контролю вчителя в класі), з іншого боку про недосконалість критеріїв оцінювання навчальних досягнень в умовах дистанційного навчання.

З організації експерименту відомо, що учасників освітнього процесу було розділено на дві групи (в залежності від можливостей доступу до мережі інтернет). Перша експериментальна група показала наступні результати: більшість учасників освітнього процесу мали високий та достатній рівень засвоєння навчального матеріалу, як і хлопчики так і дівчатка (рис. 3.3.).

Рис. 3.3. Рівні засвоєння навчального матеріалу здобувачів освіти першої експериментальної групи після річного оцінювання (кількість чоловік).

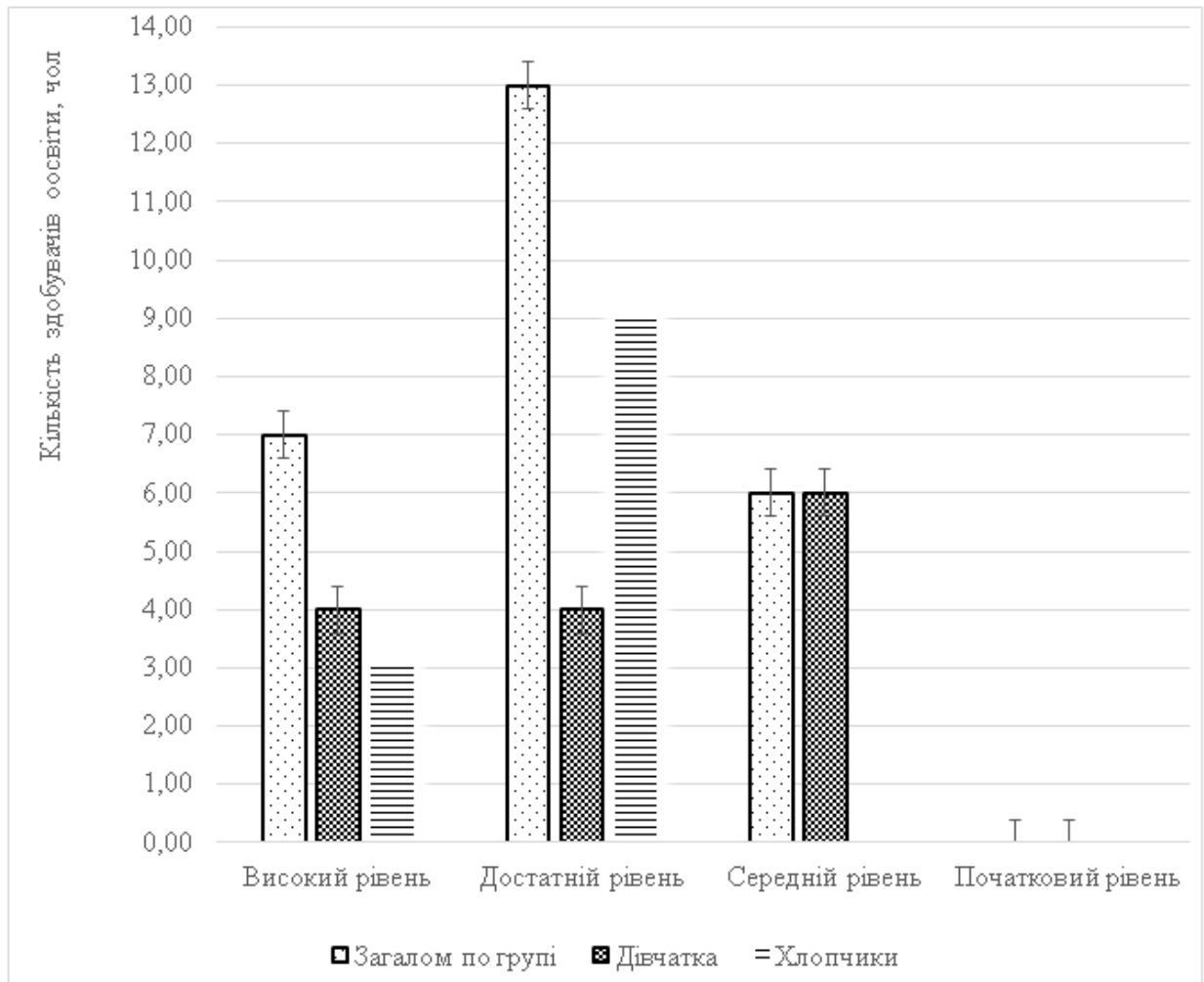
Друга експериментальна група показала наступні результати: більшість здобувачів освіти мали достатній та середній рівні засвоєння навчального матеріалу. Один учень (хлопчик) мав високий рівень засвоєння навчального матеріалу (рис. 3.4.).

Рис. 3.4. Рівні засвоєння навчального матеріалу здобувачів освіти другої експериментальної групи після річного оцінювання (кількість чоловік).

Можна зробити висновок, якщо в першій групі в більшості рівні залежать від вчителя та здобувачів освіти то в другій групі повинні активніше включатися в освітній процес батьки (забезпечувати контроль перегляду навчальних матеріалів та виконання паперових завдань, які надає вчитель).

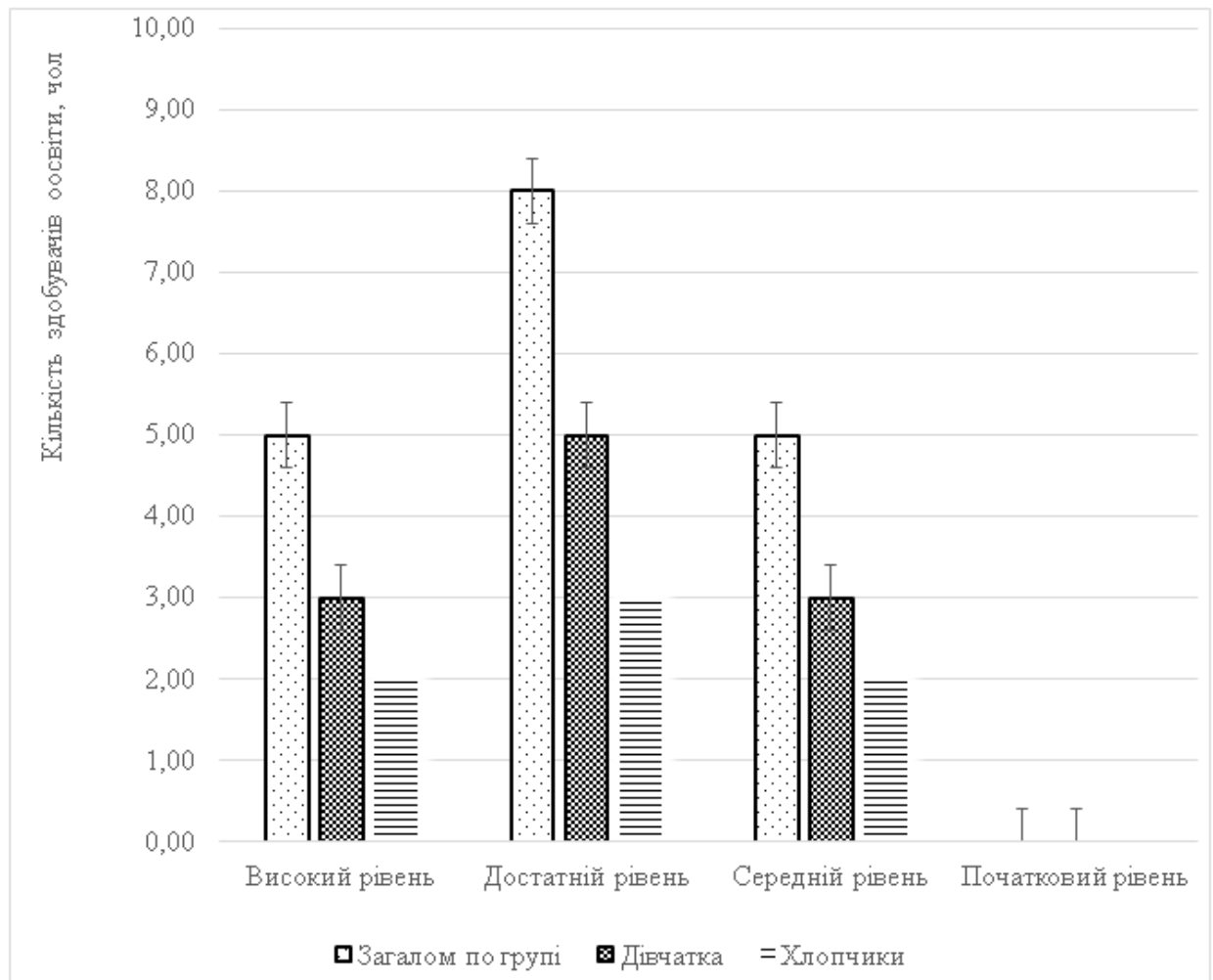
На останньому етапі експерименту була перевірка рівнів засвоєння навчального матеріалу за минулий навчальний рік (здобувачі освіти були попереджені про проведення даної контрольної роботи та згідно вимог МОНУ, що оцінка за дану контрольну роботу ніяким чином не вплине на річне оцінювання) (рис. 3.5.).

Рис. 3.5. Рівні засвоєння навчального матеріалу здобувачів освіти 8 класу в кінці експерименту (кількість чоловік).

Встановлено, загалом рівень навчальних досягнень майже не змінився в порівнянні з річним оцінюванням. На одну особу зменшився високий рівень за рахунок збільшення достатнього рівня. Звертає на себе увагу в підгрупі хлопчиків достатній рівень навчальних досягнень збільшився за рахунок зменшення на 2 особи з середнім рівнем та одна особа з високим рівнем. В дівчаток дві особи зменшили рівень з достатнього на середній.

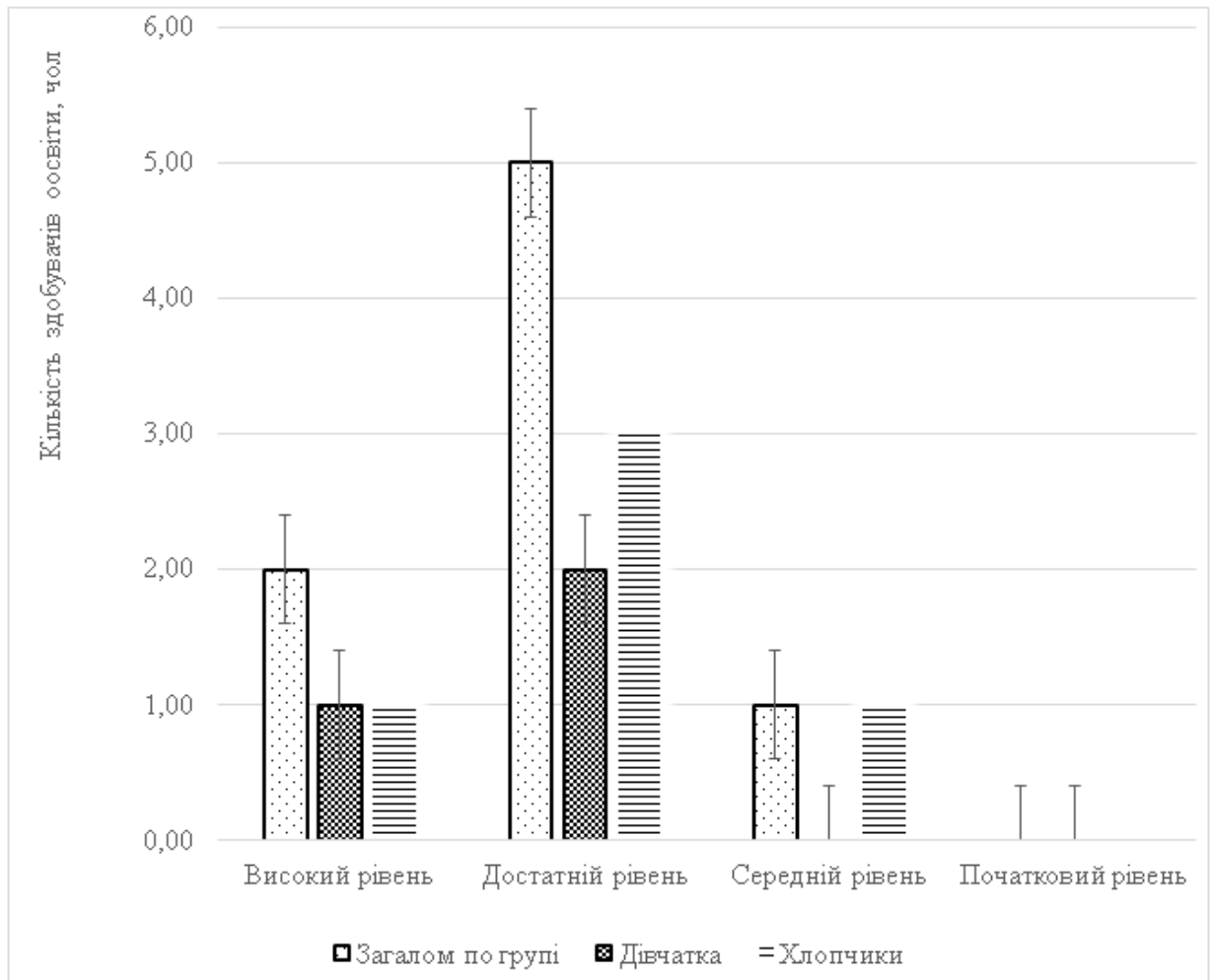
Якщо порівнювати кількість учасників освітнього процесу за рівнями оволодіння навчальними матеріалами з курсу «Основи здоров'я» по підгрупах. Встановлено, що в обох експериментальних групах в кінці експерименту домінуючий був достатній рівень засвоєння навчального матеріалу (рис. 3.6., 3.7.).

Рис. 3.6. Рівні засвоєння навчального матеріалу здобувачів освіти першої експериментальної групи в кінці експерименту (кількість чоловік).

Звертає на себе увагу збільшення кількості чоловік в другій експериментальній групі з високим та достатнім рівнем засвоєння навчального матеріалу. В першій експериментальній групі навпаки зменшення кількості здобувачів освіти з високим рівнем та збільшення з середнім рівнем засвоєння навчального матеріалу.

Ми це пов'язуємо з тим, що здобувачі освіти другої експериментальної групи мали більше матеріалів (відеозаписи конференцій, роздруковані паперові лекції, завдання) за рахунок цього мали можливість повторити та систематизувати свої знання.

Рис. 3.7. Рівні засвоєння навчального матеріалу здобувачів освіти другої експериментальної групи в кінці експерименту (кількість чоловік).

Звідси випливає, що для якісного навчального процесу в умовах дистанційного навчання вчителя повинні використовувати всі можливості. Проводити уроки використовуючи різні платформи, крім цього надавати вільний доступ до запису відео-конференцій, роздруковані паперові лекції, практичні та лабораторні заняття. Створення групи в соціальних мережах для спілкування не тільки зі здобувачами освіти, а і з їхніми батьками. Все це створить потужне освітнє середовище.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що при проведенні моніторингу навчальних досягнень здобувачів освіти за останнім тематичним оцінюванням загалом по групі більшість здобувачів мають достатній та середній рівень компетенції. Звертає увагу факт наявності двох здобувачів освіти з початковим рівнем компетенції.

2. Виявлено, при проведенні моніторингу навчальних досягнень здобувачів освіти за річним оцінюванням (більшість тем викладалися дистанційно), загалом по групі більшість здобувачів освіти мають високий та достатній рівні компетенції. Порівнюючи показники хлопчиків та дівчаток, виявлено, що на двоє учнів більше дівчаток, ніж хлопчиків з середнім рівнем засвоєння компетенцій.

3. Більшість дітей підвищили свої рівні навчальних досягнень після дистанційного навчання: хлопці за рахунок збільшення кількості учнів з високим та достатнім рівнем навчальних досягнень, дівчатка тільки за рахунок достатнього рівня. Звертає на себе увагу факт відсутності дітей після дистанційного навчання з початковим рівнем навчальних досягнень.

4. Перша експериментальна група (з повним доступом до дистанційного навчання через мережу інтернет) показала наступні результати: більшість учасників освітнього процесу мали високий та достатній рівень засвоєння навчального матеріалу, як і хлопчики так і дівчатка. Друга експериментальна група (без доступу до мережі інтернет) більшість здобувачів освіти мали достатній та середній рівні засвоєння навчального матеріалу. Один учень (хлопчик) мав високий рівень засвоєння навчального матеріалу.

5. Встановлено, на останньому етапі проведення експерименту загалом рівень навчальних досягнень майже не змінився в порівнянні з

річним оцінюванням. На одну особу зменшився високий рівень за рахунок збільшення достатнього рівня. Встановлено, що в обох експериментальних групах в кінці експерименту домінуючий був достатній рівень засвоєння навчального матеріалу. Встановлено збільшення кількості чоловік в другій експериментальній групі з високим та достатнім рівнем засвоєння навчального матеріалу. В першій експериментальній групі навпаки зменшення кількості здобувачів освіти з високим рівне та збільшення з середнім рівнем засвоєння навчального матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзман, Р. И. Дистанционное обучение - возможность для непрерывного образования // ОБЖ. Основы безопасности жизни. - 2013. - № 6. - С. 22-24.
2. Алешкина О.В., Миналиева М.А., Рачителева Н.А. Дистанционные образовательные технологии – ключ к массовому образованию XXI века [Текст] // Актуальные задачи педагогики: материалы VI междунар. науч. конф. (г. Чита, январь 2015 г.). – Чита: Издательство Молодой ученый, 2015. – С. 63-65.
3. Аллен Майкл. E-learning [Электронный ресурс] : как сделать электронное обучение понятным, качественным и доступным / пер. с англ. И. Окуньковой; ред. В. Ионов. - Москва : Альпина Паблишер, 2017. - 200 с.
4. Андреев А. А. Дистанционное обучение и дистанционные образовательные технологии = E-learning and distance learning technologies // Открытое образование. - 2013. - № 5. - С. 40-46.
5. Андреев А. А. Онлайн курсы в высшем образовании и их качество // Вестник Московского университета. Сер. 20, Педагогическое образование. - 2017. - № 3. - С. 77-85.
6. Бартошук І. Здоров'язбережувальні компетентності на уроках основ здоров'я / І. Бартошук // Здоров'я та фізична культура. - 2014. - № 22 (310). - С. 4-7.
7. Богачков Ю.М. Дистанційне навчання школярів – можливості і проблеми // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2011. – №2. – С. 29-33,
8. Богдановська Н. В., Одинець Т.Є. Теоретичні та методичні особливості викладання навчального предмета «Основи здоров'я» // Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання та

спорт. – 2015. – № 1. – С. 104-109.

9. Брицкая Е.О. Методическое сопровождение профессиональной деятельности педагогов в дистанционном обучении школьников: автореф. дис. ... канд. пед. наук : (13.00.08) / Брицкая, Елена Олеговна; науч. рук. С. А. Писарева; Омский гос. пед. ун-т. - Омск., 2016. - 24 с.

10. Бубнов В. А, Садыкова А. Р. Использование дистанционных образовательных технологий в преподавании дисциплин естественнонаучного цикла // Дистанционное и виртуальное обучение. - 2016. - № 5. - С. 44-52.

11. Бутенко Н.В. Комуникативна майстерність викладача. К.: КНЕУ, 2005, 283с.

12. Бутко Е. Я. Эволюция дистанционного образования // Дистанционное и виртуальное обучение. - 2016. - № 5. - С. 53-61.

13. Вайндорф-Сысоева М. Е, Грязнова Т.С. Педагогические аспекты разработки электронного образовательного ресурса практикующим педагогом: краткий путеводитель : учебно-методическое пособие. М.: ИИУ МГОУ, 2014. 64 с.

14. Вайндорф-Сысоева М. Е., Грязнова Т. С., Шитова В. А. Методика дистанционного обучения: учебное пособие для вузов. Москва: Юрайт, 2017. 194 с.

15. Вершинина О. Дистанционное обучение: ключевая роль платформы // Университетская книга. - 2016. № 5. С. 37.

16. Вивчення предмета «Основи здоров'я» у контексті Нової української школи (основна школа): інструктивно-методичний лист / Укл. Л. В. Погорєлова. - Миколаїв : ОППО, 2019. - 24 с.

17. Вознесенская Е. В. Дистанционное обучение - история развития и современные тенденции в образовательном пространстве // Наука и школа. 2017. № 1. С. 116-123.

18. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Основи здоров'я. 7 клас: Посібник для вчителя [Електронний ресурс]. К.:Алатон. – 2013.

19. Вчимося жити разом - Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа) - Воронцова Т. В. 2017
20. Головченко І.В. Методичні розробки лабораторних та самостійних занять з анатомії людини для студентів факультету фізичного виховання та спорту стаціонарної, заочної та екстернатної форми навчання. - Херсон, 2015. 151 с.
21. Головченко І.В. Формування здоров'язберезувальних компетентностей в учасників освітнього процесу. Теоретико-методологічні основи модернізації навчання: компетентнісний підхід: колективна монографія. Херсон, 2020, С. 254–268.
22. Грицай Ю. О. Використання здоров'язберігаючих технологій в навчальній діяльності школярів: навчальний посібник. Миколаїв: МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2012. 181 с.
23. Густырь А. В. Дистанционное образование: задачи и технологические решения // Ректор вуза. 2017. № 6. С. 32-37.
24. Дементьева Ю. В. Основы работы с электронными образовательными ресурсами: учебное пособие. Саратов: Вузовское образование. 2017. 80 с.
25. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від листопада 2011 № 1392. Концепція «Нова українська школа».
26. Казаченок В. В. Стратегия развития высокотехнологичной среды обучения // Педагогическая информатика. 2018. № 1. С.104-110.
27. Карпов А.С. Дистанционные образовательные технологии. Планирование и организация учебного процесса: учебно-методическое пособие. Саратов: Вузовское образование. 2015. 67с.
28. Ключева Т.М. Методичні аспекти викладання навчального предмета «Основи здоров'я» на основі розвитку життєвих навичок // Таврійський вісник освіти. 2014. № 3. С.134-141.
29. Кобринский Б. А. Компьютеризированные и дистанционные

обучающие системы (на примере медицинской диагностики) // Открытое образование. 2018. № 2. С.45-53.

30. Кудаква Н. С., Загородняя Д. И. Дистанционное обучение младших школьников // Начальная школа. 2013. № 5. С.15-18.

31. Малашенко М.П. Шляхи реалізації здоров'язбережувальних освітніх технологій у початковій школі // Основи здоров'я. № 2 (14), лютий. 2012.

32. Мешко Г.М. Формування здоров'язбережувального середовища, як аспект діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Випуск 1(40) . 2017р.

33. Минич О. А. Информационные технологии в образовании / О. А. Минич. - Минск, 2008 - 171 с.

34. Можяев Е. Е. Дистанционное образование с применением компьютерных технологий // Ректор вуза. 2017. № 6. С.38-47.

35. Навчання здоровому способу життя на засадах розвитку навичок через систему шкільної освіти: оцінка ситуації / О. М. Балакірева, Л. С. Ващенко, О. Т. Сакович та ін. - К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. - 108 с.

36. Наказ МОНУ від 09.12.2009 № 1114 «Про затвердження Примірного Положення про навчальний кабінет з основ здоров'я загальноосвітніх навчальних закладів».

37. Облачные, дистанционные технологии и портфолио в учебном процессе [Электронный ресурс]: учебно-методическое пособие / [сост. А. Ю. Скорнякова, Е. Л. Черемных]. Пермский гос. гуманитар.-пед. ун-т, Каф. высш. математики. Пермь: ПГГПУ. 2017. 116 с.

38. Околелов О.П. Инновационная педагогика. Москва. ИНФРА-М. 2017. 167с.

39. Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання у 2020/2021 навчальному році: методичні рекомендації / За заг. ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : ОППО, 2020. –

108 с

40. Основи здоров'я: програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. - К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. - 48 с. (Затверджено наказом МОН молодь спорту України від 06.06.2012 № 664).

41. Погорелова Л. В. Методичний супровід викладання предмета «Основи здоров'я» в умовах оновлення змісту освіти.- Миколаїв: ОІППО, 2017.

42. Полат Е.С., Буханкина М.Ю., Моисеева М.В. Теория и практика дистанционного обучения [Текст]: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений. М.: Академия. 2014. 416с.

43. Пономарева Г. А. Дистанционное обучение как инновационная форма взаимодействия основного и дополнительного образования. // Дополнительное образование и воспитание. 2017. № 4. С. 33-34.

44. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти: Наказ МОН України від 10.09.2020 р. №1111/35394 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>

45. Руда О. В. Тренінг як один із методів викладання «Основ здоров'я» в закладах загальної середньої освіти: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» / О. В. Руда ; наук. керівник к.б.н., доцент І. В. Головченко; Міністерство освіти і науки України; Херсонський держ. ун-т, Ф-т біології, географії і екології, Кафедра біології людини та імунології. – Херсон : ХДУ, 2020. – 58 с.

46. Система формирования ИКТ-компетентности педагога на основе использования социальных сетей в образовательном процессе: опыт и перспективы [Электронный ресурс]: монография / [А. А. Темербекова, Л. А. Алькова, В. А. Чистякова и др.] ; Горно-Алтайский гос. ун-т. - Горно-Алтайск: ГАГУ. 2017. 119с.

47. Ситуаційна методика навчання: Теорія і практика. - К.:

Центр інновацій та розвитку, 2001.

48. Формування здоров'язберезувальних компетентностей сучасної молоді: реалії та перспективи: збірник наук. праць Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому Дню цивільної оборони та Всесвітньому Дню охорони праці (Полтава, 27–28 квітня 2017 р.) / упоряд., і ред.: В. П. Титаренко, А. М. Хлопов. – Полтава : ПНПУ, 2017. – 408 с.

49. Чернобай Е. В., Давлатова М. А. Использование технологии смешанного обучения в современной школе: обзор отечественных и зарубежных моделей. // Стандарты и мониторинг в образовании. 2018. № 1. С.27-36.

50. Шарипов Ф. В., Ушаков В. Д. Педагогические технологии дистанционного обучения [Электронный ресурс]: монография. Москва: Университетская книга. 2016. 304 с.

51. Шкуропат А. В. Інформаційні технології в галузі біології : практикум для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 091 Біологія, 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Херсон: ФОП Вишемирський В. С. 2020. 44 с.

52. Шкуропат А. В. Основи лабораторної практики : методичні рекомендації для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 091 Біологія. Херсон: ФОП Вишемирський В. С., 2020. 36 с.

53. Шкуропат А., Головченко І., Швець В. Гістологія регуляторних систем організму: альбом для самостійної роботи студентів на лабораторних заняттях з «Гістології, цитології та ембріології» спеціальності 222 Медицина другого (магістерського) рівня вищої освіти. Херсон: ФОП Вишемирський В. С., 2020. 42с.

54. Шкуропат А., Головченко І., Швець В. Лабораторна біологічна практика: методичні рекомендації для студентів спеціальності 091 Біологія, 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Херсон: ФОП

Вишемирський В. С., 2020. 34 с.

55. Шкуропат А.В., Головченко І.В., Юріна Ю.М. Формування компетентностей у майбутніх вчителів біології та основ здоров'я у закладі середньої освіти. // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». (2). 2021. С.188-193.